

N'ALI

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Any I n.º

Gener 1987

EL PRESIDENT ALBERTÍ VINGUÉ A SANT ANTONI

Com cada any es celebra la festa de Sant Antoni amb molta participació de gent que, si en un principi tenia por del temps, després sortí al carrer per participar en aquesta festa que sens dubte la més popular que es celebra al nostre terme.

La nit anterior els foguerons i les torrades feren les delícies de petits i grans, la bulla durà fins tard ajudada per, un temps que millorà sensiblement i feu que el dia 18, diumenge, el sol sortís de bon matí i acabàs d'animar als qui desafiant el temps es posaren a preparar les carrosses per participar a les Beneïdes.

A les 11 arribà el President del Consell Insular de Mallorca, Excm. Sr. D. Jeroni Albertí, qui acompanyat per el Sr. Batle assistí a la missa de Sant Antoni i seguidament presencià les Beneïdes quedant gratament sorprès ja que es demostrà una vegada més que la nostra festa resulta desconeguda per la resta de Mallorca. Moltes carrosses participaren a la desfilada, algunes d'elles amb una preparació molt acurada i d'uns resultats molt positius.

El Sr. Albertí, que havia donat una subvenció per la festa, volqué tornar el dia del sopar en que tots els col·laboradors d'en Miquel Vich es reuneixen per fer balanç i agrair la col·laboració, i animà a tots a seguir en aquesta tasca perquè la festa segueixi d'any en any. En Miquel Vich agrai al President les seves paraules i el que haguera volgut compartir amb nosaltres aquesta festa.

ENTREGATS ELS PREMIS "BALTASAR PORCEL."

El 27 de desembre tingué lloc a l'Església parroquial de Santa Maria d'Andratx un concert d'orque organitzat per l'Ajuntament. Donà el concert l'organista i compositor P. Vingué Juan Rubí, organista de Lluç. A l'entremis es feu entrega dels "Premis Baltasar Porcel".

A més del Batle hi foren presents En Baltasar Porcel, El Rector, la regidora de Cultura i un nombrós públic.

Autoritats, guardonats i familiars, brindaren per l'èxit dels premis.

NA JOANA MARIA ALORDA JA ES A ANDRATX

Dià 5 de febrer arribà Andratx na Joana Maria Alorda després de haver passat més de 60 anys a Cuba. Madò Joana Maria el passat setembre complia 100 anys i al quedar tota sola, ja que morí l'únic familiar que allà tenia, decidí tornar a Mallorca. L'arribada fou molt emotiva ja que eren molts anys de esser fora.

Hem sabut que prest s'organitzarà un acte per donar-li la benvinguda. Desitjam a Madò Joana Maria una bona estança entre nosaltres i bons anys de vida.

LUPIAÑEZ, SISÈ A LASARTE

L'atleta andritxol Lupiañez va participar al Cross de Lasarte quedant classificat al sisè lloc i això que hi participaren atletes mundialment famosos per lo que hem de dir que el nostre ja el podem considerar una primera figura. Del que es queixe el bon atleta és de la poca atenció que les entitats locals li dediquen, solament el Consell Insular el felicità després de aconseguir aquests sisè lloc.

LA BANDA I EL DENIP

El dia 30 de gener es celebra el dia escolar de la no-violència i la pau (Denip), aquest any el Grup de Drets Humans organitzà una manifestació escolar pels carrers de Palma i convidaren la Banda de Cornetes i Tambors de la Coordinadora Parroquial de Joves qui encapçalà la manifestació que visità a totes les autoritats entregant-les una bandera de la Pau. Al front de la manifestació a més de la Banda hi havia una pancarta amb la següent inscripció: "Andratx, SOM UN EXERCIT DE PAU".

N'ALÍ

LA REVISTA DE LA COMARCA DE FONENT

Ap. Correus 79
Andratx
Editen:
Coordinador Parro-
quial de Joves
d'Andratx
Centre Cultural
de S'Arracó

Director: Santiago
Cortès i Forteza

Redactor en Cap:
Gaspar Pujol
i Flexas

REDACCIÓ

Biel Ensenyat
i Pujol, Margalida
Ferrà i Ensenyat,
Gabriel Jofre
i Mir, Maria
José Clar i Roca
Pedro Flexas
i Flexas, Margali-
da Sastre i Parpal,
Bartomeu Bosch
i Palmèr, Catalina
Alemany i Riera,
Bernat Bestard
i Nadal, Joana
Alemany i Mir.

EQUIP TÈCNIC

Isabel Ensenyat
i Ensenyat, Maria
F. Pujol i Mulet,
Isabel Alemany
i Moyà.

GERENT

Vicenc Flexas
i Alemany.

Impressió: Tallers
propis.

D. L. P. M. 295/1986

EDITORIAL

Una de les coses més necessàries per la gent del poble és la cultura. Difícil resulta la vida d'un poble si no està impregnada de l'element cultural. Prova d'això és que quan a un poble no li donen cultura la crea.

A Andratx no podem brevetjar massa de estar a la vanguardia en la cosa cultural més bé hem de dir que el nostre nivell és molt baix i les causes les troberiem a perfellions però no es tracta de donar cupes a ningú perquè ens quedariem pitjor que abans. Del que és tarcta és de treballar per intentar pujar aquest nivell. Despertar a la gent perquè tot col.laborin en aquesta tasca tan necessària.

Es fan alguns intents però no son suficients. Tenim dos bons orgues en bon estat, a S'Arracó i a Andratx, es donen concerts d'orgue, de cant coral, d'altres instruments: hi ha algunes conferències, poques, però la gent participa poc. A S'Arracó han començat un coro que poc a poc va fent progressos però i prest serà una felicitat però els manca la participació de veus masculines. A Andratx s'ha intentat crear també un coro varies vegades però sembla que és difícil i això que hi ha veus però han d'aprendre a cantar.

La cultura ha de ser una tasca feta en comú oblidant les ideologies polítiques, quan el polític es posa a fer cultura fa de tot manco cultura. Per això mateix no ho hem d'esperar tot de l'Ajuntament, seria un horror massa gros, l'Ajuntament ha de col.laborar i suplir però mai pot ser el motor impulsor.

Que l'any 1987 sigui un any de veres cultural

N'ALÍ

SA VEREMA A ANDRATX O ES BALL DE SA LLAGOSTA

M. 60. d

El dia de Reis es va originà una discussió en torn al nou vi que, com ningú desconeix, se està elaborant a Andratx. Algú digué que no podia anar bé ja que a Andratx mai hi havia hagut vi. Afirmació totalment falsa ja que tenim testimonis que al nostre poble es feia poc però bon vi. Justament a la revista de desembre a l'article que transcriu l'article Andratx del diccionari de N'Amen- gual de mitjan segle cinou se diu que entre les coïtes i els productes d'Andratx s'hi troba el vi. Tenim més testimonis però avui no hem parlarem, aquest serà tema per a un proper article.

Avui parlarem d'un ball molt relacionat amb el vi ja que es ballava a la festa de la verema. Era un ball bastant corrent a totes les viles de Mallorca on es feia verema però solia variar la música.

A Andratx també se ballava

i a més amb una música pròpia.

Aquest ball era anomenat "Es ball de sa llagosta", no sabem d'on ve el nom però ben bé podria ser de la forma com es balla ja que s'assemble molt a la manera que té de mourer-se la llagosta. Els balladors distribuïts en dues rengleres, s'ajeien disposats així saltiro- naven i avançaven tot picant de mans, i procurant, les dues rengleres, encreuar-se i ultrapassar-se, sense copejar-se ni ensopegar-els amb ells. El ball no resultava gens fàcil i s'hi feia molta xerinxola.

La música d'Andratx fou recollida per Mn. Antoni Pont i Llodrà il. lustre folc-lorista manacorí. La lletra diu així:

Si vos toquen a sa porta
garrideta ves a obrir;
si és viudo digali
que pensi en sa dona morta.

Aquest és realment un ball andrit- xol.

ALGUNS DOCUMENTS SOBRE LES REPERCUSSIONS DE L'ATAC PIRÀTIC CONTRA LA VILA D'ANDRATX AL 1578 (2)

El segon dels documents que transcrivim sobre les necessitats defensives de la vila d'Andratx després de l'atac de 1578 és molt semblant, pel seu contingut, a l'anterior. Igualment datat el 19 d'agost de l'esmentat any posa de relleu la manca d'armes de foc aptes per a repel·lir incursions sarraïnes com la soferta pocs dies abans, la qual cosa s'intenta pal·liar mitjançant la compra o l'empresit de trenta arcabussos pertanyents als jurats de Ciutat i Regne de Mallorca. A tal efecte es constitueix una comissió integrada pels jurats d'Andratx i algunes persones més, sens dubte prohomenes de la vila (és a dir, persones benestants i de bona reputació que actuaven en qualitat d'assessors dins els consells municipals de l'època) que encarrega a Bartomeu Pujol, també jurat, la tramitació de les oportunes gestions per a l'adquisició dels dits arcabussos. L'arcabús, com hom sap, es tractava d'una arma de foc, portàtil, semblant a una escopeta grossa, molt usada en el segle XVI i XVII, tota vegada que la coneixença de la pólvora havia possibilitat l'aparició de noves armes a Europa que substituïren els vells procediments bèl·lics medievals i canviaren les antigues tàctiques guerres.

A tot això no n'era alié el nostre poble, que cercava una millor defensa del seu nucli de població així com també de les seves costes cosa que és manifestà amb la creació d'una xarxa de torres de guaita i defensa que encara podem veure, algunes ja mig derruïdes, al voltant de la comarca. Vegem en el seu mallorquí arcàic, la transcripció del document el qual realment presenta certs problemes paleogràfics (és a dir, de lectura) davant la caligrafia poc clara de l'escrivà, i que té com a signatura A.R.M., E.U. 47, fol 639r.

"Die XVIII de agost any MMDLXXVIII Los ditis die y any desús dit ab conzell tinqu

i selebrat en la parrochia d'Endraig per lo honorable en Jusep Bonet Balls, Pere Ensenyat, Guillem Pujol, jurats, Josep Fexes, Jacme Juan Jofre, Mateu Pieres, Guillem Porcel, Berthomeu Castell, Miquell Porcel, Pere Palmer Unzelles, fonch determinat i conclús donant ple poder i sindichat a Berthomeu Pujol, altre dels jurats de comprar ho prendre e presats dels manifichs jurats de lle Ciutat fins a ssuma de trenta archabussos ab sos aparells prometent a un per bo i agradable tot lo que dit Pujol trecterà i ferrà ab dites sas magnificències en hobligatió de tots los bens de lle villa i particullàs de aquells presents i esdevenidós renociant fiar llargament (?) i assò per tot lo conzell fons firmat a presència de Pere Allemay, Guillem Castell lo die e any ut supra.

Lo present trellat és tret dell llibre de conzells de lla villa de Endraig per mi Guillem Pujol, escrivà de lle cort de dita villa, vuy que comptan a XX de agost MDLXXVIII i perquè l a dit(a) cort no y son segell i fete e firmada Joseph Moner en loch de Miquell perquè ab tot festa donade, etc.

BIEL ENSENYAT I PUJOL

JUNTA GENERAL
ORDINÀRIA AL
CENTRE CULTURAL
DE S'ARRACÓ

Per el proper dia 31 de gener les 19'15 està convocada la Junta general Ordinària anual del Centre Cultural de S'Arracó al seu local social del carrer dels Molins i que tractarà del següent:

Balanc de l'exercici desde es setembre del 85 fins a l'octubre del 86, i la seva aprovació si cal; i un avanç econòmic fins al dia d'avui.

Elecció de Vice-president, Secretari i quatre vocals d'acord amb els Estatuts vigents.

Lliga de Petanca i altres.

Precs i preguntes.

Les candidatures per als càrrecs exposats d'acord amb el segon paràgraf de l'ordre del dia, podran ésser entregades per escrit fins el dia 29 de gener de 1987 al local social o a qualsevol membre de la Directiva i han de complir amb les normes que regeixen els Estatuts de dit Centre.

DIADA
NACIONALISTA

Una bona representació andritxola, encapçalada per el Rector de Santa Maria d'Andratx assistiren dia 30 de decembre a un acte reivindicatiu en motiu de la Diada Nacional del Poble Mallorquí que es celebrà a Ciutat de Mallorca i que comptà amb la participació de Antoni Socies, del País Valencià; Francesc Vicenç, de Catalunya i Damià Ponç, de Mallorca. El tema d'aquesta diada fou la defensa de la llengua.

El dia 31, Dia Nacional, el Rector concelebrà la missa a la Seu de Mallorca juntament amb el Bisbe i els Canonges de Mallorca, on hi assistiren les primeres autoritats de Ciutat de Mallorca i de Balears.

MILLORES A SANT
ELM

L'Associació de Veïns de Sant Elm ha començat a instal·lar unes barres metàliques al cap dels carrers que van a pegar a la mar, per tal d'indicar

que els dit carrers no passen i també com a mena de protecció, car hi ha llocs que son roquisars. Pensin posar-ne també a altres punts per on la carretera o carrer principal voreja la mar i resulta perillós si qualcú s'ha d'arronsar.

MANCA DE LLUMS
PER LES FESTES

Trobarem a mancar a les darreres festes, sobre tot quan veniem enlluernats de la part de Ciutat o de Calvià, una mica de detall d'il·luminació nadalenca. Sabem que el nostre consistori nos disposa dels recursos dels consistoris de Ciutat o de Calvià emperò un estel a la façana de qualche edifici -potser el consistorial- i una barre de lletres il·luminades a cada nucli de població no haguessen descompensat tant el pressupost. Els santemers, sota l'iniciativa de l'Associació de Veïns es va adelantar a la idea i plantà un motiu lluminós a damunt el pont. També els comerços tingueren el seu arbre il·luminat així com l'altiu campanar andritxol oferia una imatge renovada i lluminosa.

MOLTA CONCURRÈN-
A SES MATINES DE
NADAL

Ses matines de Nadal a Andratx i S'Arracó es veren molt concorregudes. A Andratx cantà la Sibil, la una nina de Bunyola i a S'Arracó ho feu una de Galilea; a més a S'Arracó s'estrenà el nou coró format per setze elements femenins, sota la direcció de Walter Maier, que estigué molt encertat. Ara sembro que la majoria d'integrants del Coro vol seguir amb aquesta tasca i es pensa que el petit conjunt tenguí continuïtat. La iniciativa és digna d'aplaudir, ja que es molt bo que la gent cerqui distraccions que facin fugir de l'esclavitut televisiva i que al mateix temp aportin una mica d'ambient cultural.

El dia de cap d'any a S'Arracó el Rector, Mn. Joan Ensenyat donà compte del moviment parroquial que fou el sigüent: 11 morts, 1 casament, 2 bateigs i 1 primera comunió.

PEL GENER: SEMBRAR, TALLAR I PODAR

En aquest mes de gener, a la lluna creixent, s'han d'empeltar els arbres que floreixen prest, com els ametlers, presseguers, pruneres i semblants; s'han de sembrar a terres calentes les llavors agres de tarongers, llimes i llimoneres, també els ossos o pinyols de presseguers, pruneres i noquers.

A la lluna minvant convé tallar convé tallar sa fusta que s'ha d'emprar per construir cases, mobles etc, dels arbres que perden la fulla; podar ses vinyes, talar els arbres, donar fems a s'hort i sembrar alls i cebes.

També en aquest més es planten els rosers amb o sense arrels.

Sa recepta del mes

Una de ses verduretes que més abunda aquesta temporada es sa pinya o colflori o col de brotó (segons se coneix dins Mallorca). Sa recepta d'aquest més és perque pogue aprofitar sa col oferint un bon plat als vostres bons comensals.

PINYA OFEGADA

Ingredients:

Una pinya (o col de brotó) que fasi 1 quilo i mig.
50 grs. de sobrassada
50 grs de botifarró
50 grs. de xua
25 grs. de pinyons
25 grs de panses de Corint
1 cullerada de prebe vermell (pimentón)
1 tasetta d'oli d'oliva
1 tasetta de vi blanc sec
sal i prebe bo

Preparació:

Tallar sa pinya per els brots iu deixar-los sencers, els que no siguin molt grossos, rentar bé i deixar degotar.

Tallar tots els embutits i xua a bocins petits. Encaientir s'oli dins una greixonera i ofegar dins s'oli els embutits i sa xua (rehogarlos).

Posar es vi, espícies, sal panses i pinyons i quan tot comenci a bullir ficar-hi els brots de sa pinya. Tapar s'olla amb un plat i deixar coure poc a poc. Quan falti un poc per acabar de coure afegir es prebe vermell. Agafar s'olla per ses anses i moure una mica perquè

no s'aterri.

Si ha quedat molta salsa, fer coure una mica més destapant s'olla. Tastar i servir dins una palanqana, s'ha de servir calent.

1...bon profit.

*****

Avui en dia resulta molt fàcil agafar una llauna, obrir-la i posar al foc per servir als pocs minuts. Això fa que moltes vegades els nostres menjars perdin sabor. Hauriem de lluitar per retornar a la bona cuina aquella que no coneixia ni "cubitos" de peix o carn ni altres coses que desfiguren els nostres menjars, lo que coneixien eren els bons productes naturals

SALSA DE TOMÀTIGA DE RAMELLET

En aquest temps se sol emprar la tomàtiga de ramellet, vegeu una manera de fer sa salsa:

Ingredients per a 4 persones:

1 quilo de tomàtiques de ramellet.
dos alls
un poc de juavert
una tasetta d'oli d'oliva
sal

Preparació:

Se renten ses tomàtiques i se fan a troços, s'esclafen els alls. S'encaienteix s'oli dins una pella, s'hi posen els alls i quan estan dorats hi tirau ses tomàtiques, juavert i sal amb un foc viu i després es deixa coure amb el foc lent fins que torni espesa i se passa per passapurers.

L'ORGUE DE S'ARRACÓ

Com els nostres lectors ja saben l'any passat es restaurà el petit orgue de S'Arracó i encara resta a pagar 269.069ptes. Sabem que aquests mesos, gener i febrer, tothom puja les difícils costes, emperò esperem que hi haurà gent que a lo millor arrambarà encara la seva aportació econòmica. Pensem lo emotiu que ha estat sentir-lo sonar després de tants anys de silenci.

NETETJA DEL CAMÍ DE S'ESTRET

L'Ajuntament va netejar el munt d'escombres que hi havia a la vorera de la carretera de S'Estret entre S'Arracó i es Port a l'altura del pont dels Tres Ulls. I no passaren ni tres dies que la gent n'hi tornàs amuntegar a les totes. Cal repetir que cridant al nº671462 hi ha un servei que s'encuida d'arreglar els objectes que hom s'en vol desfer, i que és un servei que funciona, per ventura no el mateix dia, hi ha uns dies determinats per passar, emperò creim que no és massa difícil esperar uns quants dies. Encara que la gent per treurer-se'n trastos de damunt, que tal volta ha suportat anys i més anys, no pot passar ni un minut més. Així estan les cunetes de les nostres carreteres donant una imatge de desídia total. Val la pena que ens civilitzem una mica.

TELEVISIÓ ANDRATX

Aquestes passades festes hem pogut gaudir d'unes emissions de televisió que a més de donar-nos temes d'actualitat ens han anat mostrant racons del nostre terme municipal en uns hermosos i ben planificats reportatges. La direcció d'aquesta "Televisió Andratx" estigué a càrrec don Gabriel Pujol i Joan Coll que comptaren amb un bon equip de col.laboradors. Les opinions de la gent han estat molt favorables de tal manera que ja hi ha un nombrós grup de persones dispostes a col.laborar perquè la televisió tenguí continuïtat.

Volem felicitar, també des de N'Alí, aquesta iniciativa oferint la nostra col.laboració.

OBRES MUNICIPALS A S'ARRACÓ

Al pati de l'edifici de Ca Ses Monjes, la brigada municipal està reforçant la paret que dóna al carrer Des Port que estava en molt males condicions i oferia un perill seriós tant per els qui observen les competicions de petanca que allà es celebren com per els al.lotets de l'escola unitària i de la guarderia que hi ha al dit edifici; per aquests mateixos al.lotets se faran unes poques millores més. Suposam que els pares estaran ben contents.

HERMOSA AMBIENTACIÓ NADALENCA A LA PARRÒQUIA D'ANDRATX

Un bon grup de joves i al.lotes prengueren part a la tasca de adornar l'Església Parroquial d'Andratx per a les festes de Nadal. Hi hagué imaginació i bones formes de tal manera que els resultats foren molt satisfactoris de tal manera que els feels alabaren molt la feina. També hem de dir que la celebració de Matines la gent ompli el temple i participà en una celebració que resultà molt vistosa.

LA COORDINADORA PARROQUIAL DE JOVES D'ANDRATX A LA DIMONIADA DE MURO

El passat dia 11 de gener la Coordinadora Parroquial de Joves d'Andratx participà amb un grup molt nombrós a la dimoniada que se celebrà a Muro i on d'una manera molt especial fou convidada la Banda de Cornetes i Tambors de dita Coordinadora i que fou molt aplaudida per la gent que contemplava la desfílada. Al final en nom de l'organització el Sr. Batle d'Andratx, Sr. Baitasar Pujol, entregà al nostre "Dimoni Gros" una estàtua de bronze realitzada per l'escultor artanenc Pere Pujol.

La festa acabà donant compte d'un bon dinar a les cases de Son Sant Martí.

SA FEBRE

En aquests mesos són molt freqüents ses infeccions respiratòries, i sempre solen anar acompanyades de poca o molta febre. És precisament de sa febre de lo que parlarem en aquest article, d'aquest signe que tant atemoritza als pares.

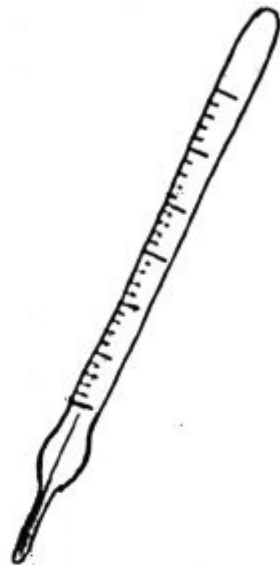
És cert que sa febre és un des paràmetres més fàcils de consultar ja que just posant un termòmetre davall des bras durant cinc minuts se sap si n'hi ha o no (Així i tot, molta gent va al metge diguent que té febre i tan sols no ho ha mirat). Però sa febre només indica que es cos està produint un augment de temperatura per qualque motiu que convé estudiar. Moltíssimes vegades és per una infecció com un costipat, unes angines, un grip, ... però altres vegades, poques, gràcies a Déu, és per malalties poc freqüents.

Per es fet de sa febre no ser res en sí, sinó un signe de malaltia, no s'ha de tractar sa febre com si fos una enfermetat, sinó que s'ha de saber per que és produïda i curar lo que la causa.

Quan s'ha de tractar sa febre? Sempre dic que si no arriba a 38°C (fins a 38°C només se considera febrícula, no febre) no importa donar res per llevar-la a no ser que doni mal estar al malalt. Hi ha malalts molt sensibles que amb 37'5°C ja s'han de geure. A partir de 38°C, o amb menys temperatura si hi ha malestar, es pot prendre qualsevol dels molts de productes antitèrmics que es venen a ses farmàcies, es més conegut és s'aspirina. Aquest producte tan miraciós, que tan de bé ha fet i tants d'estòmacs ha espenyat, ha estat darrerament molt discutit a s'hora de donar-lo als infants amb febre, perque s'ha dit que pod causar una malaltia anomenada Síndrome de Reyé. És per això que als més petits que només tenen costipats, donau en previsió productes que en lloc d'aspirina tenguin un altre antitèrmic.

**"FINS A 38°C NO
ÉS CONSIDERA FEBRE,
SINÓ FEBRICULA I
NO IMPORTA DONAR
RÉS PER LLEVAR-LA"**

**"SI TENIU
FEBRE, NO SUEU,
NO ÉS BO."**

Si heu seguit aquests consells i es metge vos ha dit que sa febre pot pujar (ho sol fer a les 9 del matí i a les 6 de s'horabaixa) i no baixa amb antitèrmics, ja només queda una solució i és refredar es cos com sigui. Lo més eficaç és aficar es nin dins aigua teba i anar-la refredant fins que sa temperatura des cos baixa a 39°C, llavors se'l treu. Si torna a pujar i encare no és hora de prendre altre volta es medicament se torna a fer lo mateix. També se pot refredar es cos amb pedaços banyats d'aigua damunt es cap, braços, pits, panxa i cames.

De vegades se sol aconsellar banyar es cos amb esperit, no ho faceu en es nins petits perque ho absorbeixen per sa pell i les pot intoxicar.

Si teniu febre, no sueu, no és bo.

PETANCA

El Club Petanca S'Arracó

La primera fase de la Liga de Petanca de Baleares no ha sido muy satisfactoria para los equipos del C.P.S'Arracó en sus respectivas categorías de preferente y segunda.

En preferente a priori se daba por segura una clasificación media y con posibilidades de buscar una de estas dos plazas, para la clasificación en el grupo de los favoritos para el título y, tras una primera vuelta mediocre, se ha hecho una segunda desastrosa quedando clasificados en el penúltimo lugar del grupo, clasificación que coloca al equipo en el grupo destinado a jugar los play-offs de descenso, aunque se tiene la certeza de que éste se eludirá.

Esta mala clasificación hay que buscarla principalmente en los partidos jugados en casa, donde de diez puntos posibles solamente se han conseguido tres y en petanca, como en cualquier deporte, es siempre muy importante no perder ningún punto en casa, y a ser posible arañar algunos en los desplazamientos.

El equipo de segunda ha rozado la clasificación para jugar en el grupo de ascenso, dentro de un grupo muy igualado, donde solamente la mala suerte y tal vez la falta de ambición han hecho posible que se tenga que jugar la segunda fase en un grupo de seis equipos donde los dos

primeros clasificados jugarán los play-offs de ascenso y los cuatro últimos clasificados jugarán los play-offs de descenso.

El equipo ha mantenido una regularidad aceptable en los partidos jugados en terreno propio, pero ha sido incapaz de arañar punto alguno en los desplazamientos.

Esperamos que la segunda fase que se ha iniciado este mes de enero sea más favorable para nuestros equipos y sean capaces, por lo menos, de mantener sus respectivas categorías.

El Club Petanca San Telmo

Club de reciente creación ha debutado en la Liga, naturalmente en la categoría inferior como corresponde a un club que inicia sus peripecias en dicho deporte.

Sin embargo su andadura en la tercera categoría durante esta primera fase ha sido más que satisfactoria y se ha clasificado ya en el grupo que jugará los play-offs de ascenso a la categoría inmediata.

Deseamos al novel club, que el año 1987, traiga para ellos el correspondiente ascenso y que sea el inicio de un largo historial petanquista.

Con este nuevo club se reafirma aquello de que la Petanca es el deporte por excelencia de nuestra comarca ya que son muchas las personas que lo practican

MAL MOMENT PER

Aquests darrers dies de gener s'ha suscitat una polèmica a r el d'unes declaracions que el president del C.D.Andratx feu a un Medi de Comunicación en les que deia que la culpa de la mala classificaci on de l'Andratx la tenien els àrbitres. Aquests reaccionaren tot d'una i decidiren fer el boicot al nostre equip i així el partit amb el Cultural dins el camp d'aquest no es pogué jugar ja que l'àrbitre no es present a. Així les coses es va demanar al President que rectific es les seves declaracions cosa que no volgu e fer. I ara la Federación ha obert un expedient

EL C. D. ANDRATX

i ha susp es en les seves funcions al President, per lo que ara el Club està en mans del Vicepresident D.Guillem Porsell Bisbal.

La cosa és s eria i ha arribat a un punt en el qual convé que les coses estiguin clares pensant que el club és lo més important i és el que ha de sortir vencedor de totes les situacions. No és hora de mitjanies, si un s'ha equivocat no ha de reconeixer i res més, si es creu amb la possessi on de la veritat i que això és en benefici del Club s'ha de seguir endavant caigui qui caigui ja que el C.D.Andratx és una part del poble i no el podem perjudicar.

LES MATANCES

Parlar de matances sona com una cosa anacrònica per a un sector de gent jove als nostres pobles, més si tenen contactes amb sectors turístics; i és que hem de reconèixer que aquest turisme ha fet fer un canvi total als nostres hàbits de vida, de fa uns vint anys cap aquí.

Antigament el porc era un rebost per a tot l'any. La gent no tenia la facilitat ni els prous recursos per anar a la carnisseria sovint, i normalment s'hi anava un pic, màxim dos, per setmana, i els ossos salats i la xua, també salada, coses tan bones per fer un bon cuinat: o el llom conservat amb oli, solventaven la papereta altres dies. Els embotits: botifarrons, llençonisses, cuixots, sobrassadeús, ... eren la font de la forta berenada necessària per encarar el dur jornal al camp, i los solien fer durar tot l'any fins a l'altre matança; el saïm tan útil per cuinar, els raïssons...

Això per lo que pertoca a la part del condumi; llavors la part social: aquest dia tota la parentela tocava comparació a la festa -perque en el fons, tenia aquest caràcter- a ajudar, i alerta a oblidar-ne cap! Rencors enceses començaren amb un d'aquests oblits.

Hi havia feina per a tothom: potser que a la cuina més que a la obra pròpia del porquim, sobre tot a l'hora de parlar del "Sopar de matances" on cada casa procurava quedar lo millor que podien amb l'arròs engrogat plè de tallades, el frit o pella-da, aguiats diversos i altres llepolies finals que avui farien que tenguéssim un atac de fetge inmisericorde. La gent major donant ordres als més joves per tal d'ensenyar-lis la manera de trossetjar, netetjar budells, fer el saïm, pastar la sobrassada i la varia negre i encertar el toc adequat d'espícies. I la gent jove i menuda inflant-se de taronges de les emprades als budells, jugant tot lo dia enrevoltant els focs de les calderes, i ei desig i temor al mateix temps de l'anar a tocar baules per les cases amb la fosca. I després del sopar

les gloses que els que pretenien de glosadors havien estat pensant al llarg del dia i segons els diferents avatars haguessen succeït. I la rampa a les cames de la gent més jove mentre durava la vetlada glosadora, fins que sortien les guiterres, mandurries o lauds i tocaven una música viva que feia botar la gent igual que si no haguessen fet feina aquell dia!

Apart de tot això el porc era engreixat amb sobres del menjar casolà, figues o altre casta de fruita quan era l'esplet o n'hi havia de tocada. Es a dir que era l'animal més econòmic de manteniment i del que se n'obtenia el millor resultat.

Avui les poques cases que conserven aquesta tradició saben lo costosa que surt, tot i sense convidar la gent d'abans, just convidant els propis i com més pocs millor; i lo feixuga que és porque no ho tenim tant per ma com abans, i la grassa ens sembla greixosa que abans, encare que els productes actuals de netetja fan propaganda dient que la s'en duen tota de cop, Ja! I la feina és més dura també porque ja no ho ensenyen amb el delit de ha estona. Tal volta pensant que els nostres fills ja no mantendran porcs al corral d'ací a uns pocs anys; porque ja no és menjarà cuinat amb ossos de porc, ni faran coques, ni pastes amb saïm; ni berenaran d'embotits ni de xua torrada porque només faran un cafè ràpid i un toc als morros després per manca de temps i per mor de la dieta per estar magres; i la carn del porc serà negativa a causa del colesterol, emperò abans també contenia colesterol la carn del porc lo que la dieta d'un temps no era tan rica en grasses d'altres tipus i avui n'estam saturats del tot de grasses als aliments de diari i per tant n'acumulen massa i en afegir-hi la del porc, no en parlem!

No hi haurà temps i això que la jornada laboral serà més curta. Sembla que entonam el réquiem del nostre saborós porc negre i de les tradicionals matances i això com a poble no ho hem de consentir.

ELS CARRERS D'ANDRATX I LA NOSTRA HISTÒRIA

el

Cada any, el darrer dia de desembre, a Ciutat es commemora la Conquesta de Mallorca i la seva integració dins la Corona d'Aragó a l'any 1229. Aquesta conquesta promoguda per el rei En Jaume I i ajudat per els nobles cavallers que, segons la seva aportació a la campanya després reberen part proporcional de les terres conquerides produint-se la integració, ja definitiva, de les nostres terres als regnes cristians.

El noble cavaller que feu l'aportació més grossa va ésser el Bisbe de Barcelona Berenguer de Palou. Aquest rebé en el repartiment de l'illa la part que comprenia desde la parròquia de Santa Creu de Ciutat, tot el terme de Calvià, Estellencs, Puigpunyent, part d'Esporles, Andratx i la Dragonera. A més, també, el Prat de Sant Jordi i Marratxí.

El bisbe de Barcelona, malgrat les seves terres fossin separades per la part reial (estratègia del rei per evitar el creixement del poder dels nobles) va exercir en tota la zona el seu poder i domini. Els seus successors no volgueren quedar enrera i arribà el moment

on a aquestes terres coexistien dos tipus de jurisdiccions: la reial i la bisbal. Aquesta situació provocà conflictes que per ressoldrer-se es varen reunir a Perpinyà a l'any 1323 el Rei En Sanç de Mallorca i el Bisbe Ponç de Barcelona per elaborar l'acord que es coneix amb el nom de Pariatge.

De tots aquests esdeveniments a Andratx no hi ha memòria, fins ara no hi ha cap carrer o plaça que ens recordi aquest personatge tan lligat a la nostra història, fins i tot de cap fet històric d'aquells temps. Tan sols hi ha el carrer "Conquistador", suposam es refereix al Rei En Jaume I, i a Sant Elm també hi ha l'avinguda "avenida Jaime I".

Tal volta seria prou interessant indagar a veure si val la pena dedicar-li qualche carrer o si és millor esborrar-lo de la nostra consciència històrica com sembla ha fet el nostre poble fins avui per motius desconeguts per molts de nosaltres.

ARGUTA

~~humor~~

Això em tenia acopat i es peus quedaren així creis que no és mal de sofrir lo que'm passa per Ciutat?.

I ara en veure dona grassa desde que això m'ha passat, li envel tot escapat que guany a un cà de caça.

(ve de la darrera plana)

Tramvia, cotxo, dona o home gras, quan les veig ja'li he estret i si topava una paret no fii que no l'erbucàs

Vos dic que ho mir ben arreu perque estic escalivat, públic si vos ha agradat supòs que ho demostrareu.

Ja que som desgraciat
no vull que vos ne rigueu
només que aplaudigueu
lo que'm passà per Ciutat.

MIQUEL PERELLÓ (CANTA) de Búger.

LO QUE 'M PASSÀ PER CIUTAT

Vos deman amb humilitat
que poseu atenció
i vos daré relació
de lo que'm passà per Ciutat.

Vaig neixa a un poblet petit
que Buger és el seu nom
que tal vegada tothom
nomenar-lo haureu sentit

Un vespre de trons i llamps
segons he sentit contar
que a llum me varen donar
i ja vaig neixer fent espants.

Any de neu i calabruix,
però que voleu que faci,
ja vaig neixer amb sa desgrasi'
de tenir es coret fluix.

Quan era ninet petit
per no res me retjirava
i quasi sempre plorava
sempre estava malsofrit.

Sempre duia tremoló
i de tot me feia por
i és perque tenia es cor
axuxí de petitó

A poc poc vaig anar cresquent
fins que vaig ésser surat
però sempre retjirat
i tremolant en veure gent.

En fer com qui agafar-me
ja havia arrancat a correr
i maldement perdés sa gorra
no m'aturava a aixecar-la.

Per haver nat tan fluix de cor
me n'han passades de bones
tan dels homes com de dones
de tothom me feia por.

Munpare estava assustat
i a nes metje em va mostrar
li va dir: "li espasará
quan ell canvií d'edat".

Molt satisfet va quedar
creguent que me curaria
emperò de cada dia
sa por em va aumentar

Vivia mes asustat
qu'n cà en dia ha fet tala
sempre em pensava sa mala
i anava tot orugat.

Tan si feia fret com sol
me tremolaven ses mans,
tenia quinze o setze anys
i sols no menjava tot-sol.

I ja que he començat
maldament que sigui en gloses
explicaré quatre coses
que'm passaren per Ciutat.

Quan me varen fer soldat
deu fer cinc mesos o sis,
allò perque em desxondís
me dugueren a Ciutat.

Men record que's primers dies,
des susto no estava bo
de lo que em feia mes por
des cotxos i des tramvies.

Després que vaig haver arribat
devora s'estació
ja em va agafar tremoló
i deia: "a on m'heu manat?".

De pena me moria
quan vaig entrar dins Ciutat,
i me menaren tot asustat
de cap a Cavalleria.

Després cap a n'es quarter,
quan me varen haver midat,
i allò em veren tant format
que em feren artiller.

Un Cabo i un Sargent
me manaren a Sant Pere,
i només tenia plorera
quan vaig veure tanta gent.

Creia qu'en 'vien entrat
a dins un trist cementeri,
vos dic que hi ha un misteri
en lo qu'em passà per Ciutat.

Llavors me varen cridar
me daren roba i sabates,
i aguiat pep de patates
a mig dia per dinar.

Després que vaig haver dinat
a un ca vaig cridar
demanant lloc per posar
tot lo que m'havien dat.

Riguent va dir: "vine amb mi"
i me menà a sa bateria'
i una arquilla buida hi havia
me va dir: "poseu aquí".

Quan veia tants d'artillers
qui tots se'n reien de jo,
ja només tenia por
que qualcun no me prengué.

Me digueren dos o tres
"està tranquil i res més
ho guarden es quartelers
aquí no se toque res".

No hi havia pany de maleta
i allà dins ho vaig deixar
i només sé l'endemà
vaig trobar s'arquilla neta.

Era això de bon matí
quan me vaig voler aixecar,
sa roba no vaig trobar
i no me vaig poder vestir.

Cercans per tots es racons,
mirant si la trobaria
i només sé que tot lo dia
vaig anar sense calçons.

I jo en vista d'això
plorava sa mala sort
més empagait qu'un porc
i tothom se'n reia de jo.

Quan vaig veure aquesta mostra
es Quarter no'n va agradar
i me vaig posar a plorar
diguent: "vui anar a ca nostra".

S'Oficial va pujar
i me va mirar un segon,
i va dir: "con la trucción
decalo se compondrá".

Calçols me tornaren dar
i per mi n'hi cabien quatre
i més d'un pam cada sabata
de llergaria en va sobrar.

I des que això m'ha succeït
no he fet pus es pagès
per por de que no em prenguin res
de llavors encà jec vestit

Des cap d'un parell de dies
vaig sortir a passetjar
i tothom en vorem passar
reia fort, sense manies.

Anava per damunt sa cera
arrufat i amb tremoló,
i en sentir un poc de remor
ja haguera tornat arrera.

Sempre allargant sa mirada
i en veure cotxo o tramvia
feia tot lo que sabia
per entrar dins qualque entrada.

Des susto pegava esclats
quan ses bocines sentia
i vaig arribar que tenia
colços i jonolls pelats.

També partia de trot
en dir-me res ses al.lotes
i amb aquelles sabatotes
pareixia en Charlot.

Veure'm d'aquella manera
ningú em podia sofrir
tothom s'en reia de mi
i jo just tenia plorera

I encara no m'ha espasat
es tenir por a ses dones,
me n'han passades de bones,
des qu'estic de vós d'itat

Amb un quants amics un dia
vaig sortir a passetjar
i tots se varen empenyar
que qualcas a un tramvia.

Jo deia: "no, que caure";
i tots deien: "no és perillós",
i jo per no agraviar-los,
vaig dir: "au, ja hi qualqueré".

Tots mos varem preparar
asullà, ran de sa via,
i en verem un que venia
i el ferem aturar.

Quan jo vaig anar a pujar,
que vaig allargar sa passa
una senyorota grassa
sortia per davallar.

Jo vaig tornar un poc arrera
i d'enterra l'em vaig mirar
i sols no podia passar
pegava a cada vorera.

Vos dic que em vaig escarrufa
veure aquella senyorota,
me tenia un panxota
tan ampla com d'aquí allà

Provaba de davallar
i li anava malament
i jo per ser serviciant
vaig anar a dar-li sa ma.

Sa ma amb sa seva junt
don passa i és peu no aferra
i tu, tu, tup, ja estic en terra
i eila em va caure damunt.

Recent gotes quin esclat,
no n'havia pegat cap mai,
sols no podia dir ay!
creia que m'havia esclatat.

Jo davall i ella damunt
i sa trutjota no fugia,
i jo mateix ja no sabia
si era viu o difunt.

Set o vuit homes alçaven
i no la podien llevar
tots deien: "esclatarà"
des susto casi ploraven.

I jo sofria tot es mal
sols no podia espolsar
i un parell varen parlar
d'anar a cercar un ternal.

Llavors cansats de provar
ja hi havia estat més d'un quart,
passaren tots a una part
i un tombo li varen dar.

Mi traqueren de davall
molt més pla que una ratjada,
si l'haguésseu sospesada
pesava més qu'un cavall.

Llavors em dugueren d'allà
a n'es quarter altra vegada
i vaig anar una temporada
més pensat en el treball